

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU37

Tullverket ges en utökad möjlighet att ingripa mot brott

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändring i bl.a. smuglingslagen.

Förslagen innebär bl.a. att Tullverket ska ges en utökad möjlighet att ingripa vid misstanke om brott som Tullverket inte har befogenhet att utreda.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021.

Utskottet föreslår att riksdagen gör tre tillkännagivanden till regeringen med anledning av yrkanden i följdmotioner. Tillkännagivandena rör i korthet följande frågor (eventuella reservationer anges):

- En ny samlad lagstiftning som ger Tullverket större befogenheter att bekämpa brott (S, V, MP)
- Ett utökat uppdrag för Tullverket att utföra kontroller (S, V, MP)
- Utförelse av smuggelgods ska utgöra ett brott enligt smuglingslagen (S, V, MP)

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns totalt 8 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP)

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:192 Tullverket ges en utökad möjlighet att ingripa mot brott.

Tretton yrkanden i fyra följdmotioner.

Ett yrkande i en motion från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden.....	6
Tullverket ges en ökad möjlighet att ingripa mot brott.....	6
Reservationer	19
1. En ny samlad lagstiftning om Tullverkets befogenheter, punkt 2 (S, V, MP).....	19
2. Skyldighet att ingripa vid misstanke om brott, punkt 3 (SD, C, KD) ...	19
3. Tulltjänstemännens befogenheter, punkt 4 (SD)	20
4. Tulltjänstemännens befogenheter, punkt 4 (KD).....	20
5. Tullverkets uppdrag, punkt 5 (S, V, MP)	21
6. Åtgärder mot utförelse av stöldgods, punkt 6 (M, KD, L)	21
7. Införande av utförelse av stöldgods som brott enligt smugningslagen, punkt 7 (S, V, MP).....	22
8. Tullverkets resurser, punkt 8 (SD).....	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Propositionen	24
Följdmotionerna	24
Motion från allmänna motionstiden 2020/21	25
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Tullverket ges en utökad möjlighet att ingripa mot brott

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
2. lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder,
3. lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:192 punkterna 1–3.

2. En ny samlad lagstiftning om Tullverkets befogenheter

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en utökning av Tullverkets befogenheter och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1 och

2020/21:4081 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 1 (S, V, MP)

3. Skyldighet att ingripa vid misstanke om brott

Riksdagen avslår motion

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1.

Reservation 2 (SD, C, KD)

4. Tulltjänstemännens befogenheter

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3307 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 44 och

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (KD)

5. Tullverkets uppdrag

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ett utökat uppdrag för Tullverket att kontrollera utförelse av varor och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4 och

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 5 (S, V, MP)

6. Åtgärder mot utförelse av stöldgods

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2,
2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 2 och
2020/21:4081 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 6 (M, KD, L)

7. Införande av utförelse av stöldgods som brott enligt smugglingslagen

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att utförelse av stöldgods ska utgöra ett brott enligt smugglingslagen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3 och
2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 7 (S, V, MP)

8. Tullverkets resurser

Riksdagen avslår motion

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 8 (SD)

Stockholm den 17 juni 2021

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Johan Pehrson (L), Bo Broman (SD), Rasmus Ling (MP), Ingemar Kihlström (KD) och Gustaf Lantz (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2020/21:92 Tullverket ges en utökad möjlighet att ingripa mot brott. I propositionen föreslår regeringen bl.a. ändringar i lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen) som ger tulltjänstemän en utökad möjlighet att ingripa vid misstanke om brott som Tullverket inte har befogenhet att utreda.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. I ärendet behandlas även ett yrkande i en motion från allmänna motionstiden 2020/21. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Det kan nämnas att riksdagen har tillkännagett för regeringen att för att motarbeta de professionella stöldligorna krävs att Tullverket ges i uppdrag att ytterligare intensifiera sitt arbete mot organiserad brottslighet samt att Tullverket också bör få ökade befogenheter att stoppa och hålla kvar gods och personer i väntan på överlämnande till polis (bet. 2019/20:JuU25 punkt 54, rskr. 2019/20:257).

Riksdagen har också tillkännagett för regeringen att Tullverket bör ges befogenhet att stoppa och beslagta misstänkt stöldgods vid gränsen, att Tullverkets brottsbekämpande uppdrag bör stärkas samt att en samlad översyn av myndighetens möjligheter att bekämpa brott bör göras (bet. 2020/21:JuU2 punkt 2, rskr. 2020/21:12).

Utskottets överväganden

Tullverket ges en ökad möjlighet att ingripa mot brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar som ger tulltjänstemän en utökad möjlighet att ingripa vid misstanke om brott som Tullverket inte har befogenhet att utreda.

Vidare ställer sig riksdagen bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med förslag om en ny samlad lagstiftning som ger Tullverket större befogenheter att bekämpa brott och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen tre motionsyrkanden.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ett utökat uppdrag till Tullverket att kontrollera utförsel av varor och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen två motionsyrkanden.

Riksdagen ställer sig också bakom det som utskottet anför om att utförsel av stöldgods ska utgöra ett brott enligt smugglingslagen och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen två motionsyrkanden.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om skyldighet att ingripa vid misstanke om brott, tulltjänstemäns befogenheter, åtgärder mot utförsel av stöldgods m.m.

Jämför reservation 1 (S, V, MP), 2 (SD, C, KD), 3 (SD), 4 (KD), 5 (S, V, MP), 6 (M, KD, L), 7 (S, V, MP) och 8 (SD).

Propositionen

Bekämpning av organiserad brottslighet

Regeringen beslutade den 17 juli 2008 om en bred mobilisering mot den organiserade brottsligheten och sedan 2009 arbetar tolv svenska myndigheter, bl.a. Tullverket, gemensamt mot organiserad brottslighet genom underrättelser och operativa insatser mot kriminella individer, nätverk och fenomen. Regeringen anför att den organiserade brottslighetens verksamhet drabbar hela landet och medför såväl otrygghet som stora kostnader. Det händer t.ex. att tulltjänstemän i sin ordinarie verksamhet fattar misstanke om annan brottslighet såsom människohandel eller penningtvättsbrott men då inte kan agera på ett adekvat sätt eftersom de saknar tillräckliga befogenheter. Det händer också att tulltjänstemän vid tullkontroller misstänker att utförsel av stöldgods sker men inte kan ingripa då tulltjänstemännen i dag inte har befogenhet att stoppa utförseln av det misstänkta stöldgodset. Det finns därför

ett behov av att vidta ytterligare åtgärder för att försvåra för brottsnätverken att bedriva och fördjupa sin organiserade brottslighet i Sverige.

Förslagen i denna proposition ger enligt regeringens bedömning Tullverket de verktyg myndigheten behöver för att i dessa situationer snabbt och effektivt ingripa mot den misstänkta brottsligheten. Tullverket kan på så sätt t.ex. bidra i Polismyndighetens arbete mot internationella stöldligor. Förslaget innebär inte någon förändring av den gällande ordningen där Polismyndigheten och åklagarväsendet har det generella övergripande ansvaret för brottsbekämpningen.

Tullverkets uppgifter och kontrollmöjligheter

Tullverkets huvudsakliga uppgifter är att säkerställa en korrekt uppbörd och att övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs inom alla områden och varuflöden. Myndigheten ska även förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor. I Tullverkets regleringsbrev för 2021 anges att Tullverket ska öka ambitionsnivån vad gäller att förhindra smuggling av narkotika, vapen och explosiva varor. Även storskalig eller frekvent illegal införsel av alkohol och tobak ska förhindras. Dessa insatser ska balanseras mot myndighetens ansvar inom samtliga risk- och restriktionsområden.

Bestämmelser om Tullverkets kontrollbefogenheter återfinns främst i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen (tullkodex), tullagen (2016:253) och lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen). Tullkodexens regler omfattar all in- och utförsel av varor till och från EU:s tullområde och fastställer allmänna regler och förfaranden som ska tillämpas på dessa varor. Tullverkets möjligheter att utföra kontroller vid inre gräns regleras i inregränslagen.

Tullverkets kontroller är främst riskbaserade, vilket innebär att myndigheten utifrån riskanalyser genomför kontroller där det finns störst risk för fel och avvikelser. Vid gräns mot tredjeland finns det också inslag av slumpvisa kontroller.

Tullkontroller består dels av dokumentkontroller dels av fysiska kontroller. Dokumentkontroller innebär en kontroll av att de uppgifter som lämnas i en deklaration eller en anmälan är riktiga och fullständiga samt att de dokument som finns är äkta, korrekta och giltiga. Det kan också vara fråga om att granska ekonomiska aktörers räkenskaper och annan bokföring. Fysiska kontroller syftar till att säkerställa att anmälnings- och deklarationsskyldigheten är uppfylld och kan innefatta undersökning av transportmedel, bagage och andra varor som personer för med sig eller bär på sig.

Tullverkets brottsbekämpande verksamhet

Utöver den kontrollverksamhet som Tullverket bedriver i enlighet med bestämmelserna i tullagen och inregränslagen har Tullverket också befogenhet att bedriva brottsbekämpande verksamhet när det gäller tullbrott, smugglingsbrott, narkotikasmuggling, vapensmuggling och smuggling av explosiva varor.

I smugglingslagen finns bestämmelser om Tullverkets befogenheter att förhindra, utreda och beivra brott enligt den lagen eller enligt de författningar som anges i 1 § andra stycket i lagen. Enligt nu gällande bestämmelser får Tullverket enligt 19 § smugglingslagen, fatta beslut om att inleda en förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken om brott enligt smugglingslagen samt vissa andra brott som anges i 1 § andra stycket smugglingslagen. Tullverket har sedan den 1 november 2020 också rätt att inleda förundersökning enligt smugglingslagen när det gäller brott som består i innehav eller bruk av narkotika, innehav av dopningsmedel och innehav av hälsofarliga varor. Rätten att inleda förundersökning gäller om det finns anledning att anta att något av dessa brott har begåtts och misstanken uppkommit i samband med att Tullverket utreder ett brott som omfattas av smugglingslagen eller när en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen ingriper mot ett brott som omfattas av smugglingslagen. Motsvarande utvidgning av Tullverkets förundersökningsrätt infördes samtidigt i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott (prop. 2019/20:169, bet. 2020/21/JuU2, rskr. 2020/21:12).

Vidare får Tullverket under vissa omständigheter besluta om kroppsvisitation av varje resande som med ett visst transportmedel eller under en viss angiven, kortare tidrymd ankommer till eller avreser från en viss gräns- eller kustort eller annan plats som har förbindelse med utlandet (särskild kontroll) förutsatt att det finns anledning att anta att en eller flera resande som träffas av kontrollen har begått eller står i begrepp att begå ett grovt smugglingsbrott, ett grovt narkotikasmugglingsbrott, ett grovt vapenbrott eller grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådant brott (28 §). De befogenheter och skyldigheter som en undersökningsledare har enligt rättegångsbalkens bestämmelser gäller i dessa situationer även för en undersökningsledare vid Tullverket. Om saken inte är av enkel beskaffenhet ska dock ledningen av förundersökningen övertas av åklagare så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Innan förundersökning har inletts får en tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen också hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen av sådana brott (20 §). En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen får också, under samma förutsättningar som en polisman, tillfälligt omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska förhöras i fråga om sådana brott liksom kroppsvisitera personen för att söka efter sådan utrustning (20 a §). Vidare får, i mål om brott enligt smugglingslagen eller de brott som avses i 1 § andra stycket, talan föras av särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket, om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter

och att brottet inte ska föranleda någon annan påföljd. Närmare regler om ansvarsfördelningen mellan Åklagarmyndigheten och Tullverket på detta område finns i Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål som även kan ledas av Tullverket (ÅFS 2013:3).

En tulltjänsteman ges en utökad möjlighet att ingripa vid misstanke om brott

Regeringen föreslår i propositionen att en tulltjänsteman i samband med en tullkontroll ska kunna ingripa vid misstanke om brott som Tullverket inte har självständig befogenhet att ingripa mot. Ett ingripande ska enligt huvudregeln kunna ske om Polismyndigheten har lämnat ett godkännande. Uttrycket ”i samband med en tullkontroll” ska, enligt regeringens mening, förstås så att det avser ett direkt samband mellan kontrollen och upptäckten av det misstänkta brottet. Resor till eller från en tullkontroll omfattas alltså inte av möjligheten att ingripa med stöd av de nu föreslagna bestämmelserna.

En tulltjänsteman ska också kunna ingripa om Polismyndighetens godkännande inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet. Det kan bli aktuellt t.ex. om en misstänkt person riskerar att undkomma eller om ett föremål riskerar att gå förlorat om tulltjänstemannen avvaktar ett godkännande från Polismyndigheten.

Bakgrunden till regeringens förslag är följande. Regeringen konstaterar att den organiserade brottsligheten rör sig över landsgränser och omfattar alla former av kriminella aktiviteter. Inresande brottsnätverk från olika delar av i första hand Europa står för en stor del av tillgreppsbrotsligheten i Sverige. I de fall en tulltjänsteman vid en tullkontroll påträffar gods som kan misstänkas vara stulet och som är på väg att föras ut ur landet kan denne i dag inte stoppa utförseln. Om tulltjänstemannen t.ex. påträffar misstänkt stöldgods vid en tullkontroll kan visserligen Polismyndigheten kontaktas för åtgärd men om polisen inte har möjlighet att komma till platsen kan tulltjänstemannen inte hålla kvar vare sig det misstänka stöldgodset eller de misstänkta personerna. Det samma gäller i de fall en tulltjänsteman vid en tullkontroll fattar misstanke om andra brott t.ex. människosmuggling, som är ett brott som i många fall är gränsöverskridande.

I propositionen konstaterar regeringen att det finns ett påtagligt behov av att vidta ytterligare åtgärder för att försvåra för nätverken att bedriva och fördjupa sin organiserade brottslighet i Sverige. Att ge tulltjänstemän möjlighet att i vissa situationer agera vid misstanke om brott som myndigheten idag inte har befogenhet att ingripa mot för att sedan överlämna ärendet till Polismyndigheten för vidare hantering och handläggning skulle innebära bättre förutsättningar för en effektivare brottsbekämpning och ett bättre utnyttjande av samhällets samlade resurser. Med hänsyn till att Tullverkets kontroller är koncentrerade till de svenska gränsövergångarna och att myndigheten därmed i sin ordinarie verksamhet kan upptäcka olika typer av brott bör en tulltjänsteman därför tillfälligt kunna ingripa mot all typ av

brottslighet när denne utför kontroller med stöd av bestämmelserna i tullagen och inregränslagen. Regeringen konstaterar också att allmänheten har berättigade förväntningar på att uniformerade tjänstemän vid en brottsbekämpande myndighet ska kunna ingripa i tjänsten om ett brott upptäcks.

Regeringen konstaterar att Tullverkets kontrollverksamhet är koncentrerad till införsel av varor, vilket beror på att fler varor är införselreglerade än utförselreglerade. Det är även i fortsättningen prioriterat att stoppa vapen, narkotika och sprängmedel från att komma in i landet. Tullverkets brottsbekämpande befogenheter är i första hand kopplade till ansvar för gärningar som rör införsel till eller utförsel från landet av varor och återfinns till stor del i smugglingslagen.

Ett par remissinstanser har ansett att Tullverket ska ges en skyldighet, och inte bara en möjlighet, att ingripa när myndigheten befarar att stulet gods är på väg att lämna Sverige. Regeringen anför att i egenskap av brottsbekämpande myndighet har Tullverket och dess tjänstemän kunskap om och erfarenhet av de åtgärder som i allmänhet krävs för att ingripa vid misstänkt brottslighet. Samtidigt har tjänstemän vid de brottsbekämpande myndigheterna olika utbildning och resurser att möta de situationer som uppkommer. Det kan dessutom uppstå situationer där en tjänsteman tvingas välja mellan att agera mot brottslighet som ligger utanför myndighetens ordinarie verksamhet och att utföra en uppgift som ligger inom myndighetens ordinarie verksamhet. Med hänsyn till detta måste en bedömning av om och hur ett ingripande ska göras alltid ske i varje enskilt fall. Vid denna lämplighetsprövning bör aspekter som brottets art, karaktär och farlighet vägas in. Regeringen anser därför att regleringen ska utformas som en möjlighet, och inte en skyldighet, att ingripa.

Tulltjänstemannens befogenheter i samband med ett ingripande när Polismyndigheten har godkänt en förfrågan

Regeringens förslag innebär att en tulltjänsteman som efter ett godkännande av Polismyndigheten ingriper mot misstänkt brottslighet, i samband med ingripandet och innan en förundersökning hunnit inledas, ska ges befogenhet att hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen av brottet, att uppmana någon att följa med till förhör och att ta med någon till förhör samt att tillfälligt omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och då besluta om kroppsvisitation.

Regeringen anför att i de fall ett godkännande lämnas bör tulltjänstemännen kunna vidta vissa nödvändiga utredningsåtgärder innan polisen övertar ansvaret för utredningen. Det handlar om utredningsåtgärder under det absoluta inledningsskedet i en utredning som bör kunna vidtas i så nära anslutning till det misstänkta brottet som möjligt, t.ex. vissa inledande förhör.

Om t.ex. en tulltjänsteman fattar misstanke om att en person försöker föra ut stöldgods ur landet, har Tullverket ingen befogenhet att inleda

förundersökning om vare sig stöld- eller häleribrott. Den föreslagna regleringen ger inte Tullverket befogenhet att inleda en förundersökning. Däremot innebär den att Tullverkets tjänstemän, i enskilda fall efter godkännande av Polismyndigheten, som biträde ska kunna ingripa i ett mycket tidigt skede i en brottsutredning.

En fråga som uppkommer i detta sammanhang är om en tulltjänsteman efter att denne fått ett godkännande av Polismyndigheten att ingripa, men innan Polismyndigheten fattat beslut om inledande av förundersökning, också ska kunna gripa en person och vid behov kunna ta egendom i beslag. Mot bakgrund av remissinstansernas synpunkter och att frågan är komplex anser regeringen att frågan lämpligen bör behandlas inom ramen för den översyn av Tullverkets lagstiftning som regeringen beslutat om (se nedan) och lämnar därför nu inga förslag som gäller gripande efter samtycke från Polismyndigheten.

Tulltjänstemannens befogenheter i samband med ett ingripande när Polismyndighetens godkännande inte kan avvaktas

Regeringen föreslår att om ett godkännande från Polismyndigheten inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet ska en tulltjänsteman ha samma rätt som en polisman att gripa en person och att ta föremål i beslag. Ett sådant gripande eller beslag ska genast rapporteras till Polismyndigheten.

De befogenheter som en tulltjänsteman föreslås få när de ingriper motsvarar de befogenheter som tulltjänstemannen redan har i sin ordinarie brottsbekämpande verksamhet.

De befogenheter som inte omfattas av möjligheten att agera utan samtycke från Polismyndigheten är att hålla inledande förhör, omhänderta elektronisk utrustning, ta hand om vapen och att kroppsvisitera en person.

Som bakgrund till förslaget i denna del anför regeringen att det i undantagsfall kan uppstå situationer då det kan vara nödvändigt att en tulltjänsteman, på samma sätt som en kustbevakningstjänsteman när denne biträder Polismyndigheten, kan ingripa även om Polismyndigheten inte har ställt sig bakom åtgärden, t.ex. för att ett godkännande inte hinner inhämtas eller kan avvaktas. Befogenheterna bör av rättssäkerhetsskäl begränsas till situationer som kännetecknas av att åtgärderna inte kan anstå ens en kortare tid utan allvarigare men för den brottsbekämpande verksamheten. Det kan t.ex. finnas risk att en eller flera personer som misstänks för brott undkommer genom att avvika från platsen eller lämna landet. Det kan också röra sig om en situation där tjänstemannen visserligen fått ett samtycke av Polismyndigheten att ingripa och exempelvis påbörjat ett inledande förhör. Om den misstänkta personen då helt plötsligt t.ex. försöker ge sig iväg från platsen eller skicka misstänkt stöldgods med någon annan som ska köra på en färja har en ny situation uppstått som kan kräva åtgärder som inte omfattas av samtycket från Polismyndigheten. En tulltjänsteman ska då inte behöva överväga om det finns förutsättningar för ett envarsgröpande. I stället bör tulltjänstemannen, om ett

godkännande från Polismyndigheten inte utan väsentlig olägenhet kan avvaktas, ha rätt att gripa en person och ta föremål i beslag. Befogenheten att gripa den misstänkte i dessa situationer bör motsvara den befogenhet som en tjänsteman vid Tullverket har enligt 21 § smugglingslagen. Det innebär bl.a. att det ska finnas skäl för att anhålla personen och vara fråga om ett brådskande fall. Dessutom ska den som grips ha samma rättigheter som enligt rättegångsbalken, vilket innebär bl.a. att frihetsberövandet skyndsamt ska anmälas till en åklagare.

I samband med ett gripande får föremål som då påträffas tas i beslag med stöd av bestämmelsen i 27 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken. Föremål, som kan ha betydelse för utredning om brott, kan dock ibland behöva tas i beslag omedelbart även om det inte sker i samband med ett gripande. Så kan vara fallet om det finns risk för att föremålet går förlorat om åtgärden inte kan vidtas genast, tex. om ett föremål som kan misstänkas vara stulet riskerar att föras ut ur landet. En tulltjänsteman bör därför, om ett godkännande från den huvudansvariga myndigheten inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet, också ha rätt att ta föremål i beslag.

Polismyndigheten eller en åklagare ska kunna anlita biträde av Tullverket för att genomföra en förundersökning i vissa fall

Regeringen föreslår att en undersökningsledare vid Polismyndigheten eller en åklagare får anlita biträde av Tullverket för åtgärder på eller i anslutning till platsen för Tullverkets ingripande om förundersökningen inleds efter en förfrågan om godkännande av ett ingripande eller efter rapportering om ett ingripande utan föregående godkännande. Detsamma gäller om en förundersökning sedan tidigare är inledd när en sådan förfrågan eller rapportering sker. Om förundersökningen leds av en åklagare är Tullverket och en tjänsteman vid Tullverket skyldiga att lämna det biträde som begärs.

Övriga ändringar

I propositionen föreslås att en tjänsteman vid Tullverket vid ett ingripande med stöd i smugglingslagen ska ha rätt att kroppsvisitera en person i syfte att fastställa dennes identitet. Som skäl för förslaget anför regeringen att en polisman har en sådan befogenhet. Även en kustbevakningstjänsteman har enligt den ny kustbevakningslagen (2009:32) i den brottsbekämpande och ordningshållande verksamheten samma rätt som en polisman att genomföra kroppsvisitation, i den utsträckning som är nödvändig, för att fastställa en persons identitet. Sådan nödvändighet kan föranledas av att personen vägrar att avslöja sin identitet eller att den uppgift som han eller hon lämnar om sin identitet kan antas vara felaktiga. Regeringen bedömer att samma skäl även talar för att en tulltjänsteman ska ha rätt att genomföra en kroppsvisitation i syfte att fastställa en persons identitet.

Vidare innebär regeringens förslag att en tulltjänstemans rätt att använda fängsel ska anges i smugglingslagen. En tulltjänsteman har, liksom en

polisman och kustbevakningstjänsteman, under vissa förutsättningar rätt att enligt häkteslagen belägga en person som är häktad, anhållen eller gripen på grund av misstanke om brott med fängsel. En polismanns rätt att använda fängsel framgår numera av polislagen. En motsvarande reglering finns i den nya kustbevakningslagen. Regeringen anser att en motsvarande reglering även bör finnas i smugglingslagen.

Därutöver föreslås att den som drabbas av en personskada eller en sakskada när en tjänsteman vid Tullverket använder fängsel i vissa fall ska ha rätt till ersättning enligt lagen (1988:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Dessutom föreslås att möjligheten för en tulltjänsteman att i vissa fall använda sig av samma befogenheter som en polisman vid ingripanden enligt lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott utökas till situationer som rör fler brott än i dag.

Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021. Regeringen bedömer att det inte behövs några särskilda övergångsbestämmelser.

Pågående arbete

Regeringen beslutade den 29 april 2021 om ett direktiv till utredningen En samlad lagstiftning om Tullverkets befogenheter (dir. 2021:28). Enligt direktivet ska en särskild utredare genomföra en samlad översyn av reglerna om Tullverkets befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten. Syftet med översynen är att skapa en överskådlig, ändamålsenlig och enhetlig reglering av Tullverkets befogenheter. En sådan reglering skulle ge bättre förutsättningar för Tullverket att utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt. Utredaren ska bl.a. redogöra för och analysera Tullverkets befintliga befogenheter och överväga om myndigheten bör ges ytterligare befogenheter samt, i så fall, föreslå sådana, föreslå en ny sammanhållen författningsreglering som innehåller de bestämmelser som bedöms nödvändiga och lämpliga för att reglera Tullverkets befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten, och i övrigt lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 16 maj 2022.

Motionerna

En ny samlad lagstiftning om Tullverkets befogenheter

I kommittémotion 2020/21:4081 av Johan Forsell m.fl. (M) begärs i yrkande 1 att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag om en ny och samlad lagstiftning som ger Tullverket större befogenheter att bekämpa brott.

I kommittémotion 2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 anförs att Tullverket bör ges en tydligare brottsbekämpande roll. Enligt regeringens förslag får tulltjänstemän bara en befogenhet att ingripa vid situationer där tulltjänstemännen i sin ordinarie kontrollverksamhet stöter på misstänkt brottslighet. Motionärerna anför att även om Polismyndigheten bär det övergripande ansvaret för den brottsbekämpande verksamheten, finns det situationer där Tullverket är bättre lämpat att utföra vissa uppgifter. Ett liknande yrkande finns i kommittémotion 2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1.

Skyldighet att ingripa vid misstanke om brott

Andreas Carlson m.fl. (KD) begär i kommittémotion 2020/21:4078 yrkande 1 att Tullverket, på samma sätt som Polismyndigheten, ska ha en skyldighet att ingripa vid misstanke om brott. Som förslaget nu är formulerat ska en tulltjänsteman kunna ingripa vid misstanke om brott.

Tulltjänstemännens befogenheter

I kommittémotion 2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2 begärs att tulltjänstemännens befogenheter i samband med ingripanden ska ses över mot bakgrund av att Tullverket ges ett utökat brottsbekämpande uppdrag. Även frågan om tulltjänstemäns beväpning bör omfattas av en sådan utredning.

I kommittémotion 2020/21:3307 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 44 begärs att Tullverkets befogenheter ska utökas till att hålla kvar personer som är misstänkta för alla typer av brott.

Tullverkets uppdrag

I kommittémotion 2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4 begärs att Tullverkets uppdrag bör ändras så att myndighetens verksamhet riktas om till att i högre utsträckning fokusera på att kontrollera utförsel av varor för att på så sätt upptäcka stöldgods och förhindra att sådant förs ut ur landet. Ett liknande yrkande finns även i kommittémotion 2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

Åtgärder mot utförsel av stöldgods

I kommittémotion 2020/21:4081 av Johan Forsell m.fl. (M) yrkande 2 begärs att regeringen ska återkomma med förslag om att ge Tullverket ökade befogenheter att utföra utförselkontroller i syfte att söka efter stöldgods.

I kommittémotion 2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2 begärs att Tullverket ska ges möjlighet att självständigt leta efter stöldgods vid kontroller av gods som förs ut ur Sverige. Sådant gods torde enligt motionärerna vara den vanligast förekommande illegala varan som förs ut ur landet.

I kommittémotion 2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 2 begärs att en översyn bör göras för att stärka Tullverkets ansvar, inte bara möjlighet, att agera vid misstanke om att stöldgods är på väg ut ur landet.

Införande av utförsel av stöldgods som ett brott enligt smugglingslagen

I kommittémotion 2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3 anförs att utförsel av stöldgods bör utgöra ett brott enligt smugglingslagen. Stöld- och hälerigods bör också ingå i den uppräknade av vilka varor som Tullverket ska kontrollera enligt lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen). Ett liknande yrkande finns i kommittémotion 2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 3.

Tullverkets resurser

I kommittémotion 2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 4 begärs att regeringen inom ramen för en utredning om en utvidgning av Tullverkets uppgifter även ska se till att göra en bedömning utifrån en utförlig ekonomisk konsekvensanalys av myndighetens behov av ökade resurser.

Tidigare riksdagsbehandling

Som framgår ovan har utskottet vid beredning av motionsyrkanden om Tullverkets brottsbekämpande verksamhet föreslagit tillkännagivanden till regeringen, bl.a. våren 2020 (bet. 2019/20:JuU25 s. 152 f.). Utskottet konstaterade att det krävs krafttag mot hälerinätverken och deras verksamhet för att komma åt de professionella stöldligorna och anförde vidare följande.

Genom att vidta åtgärder mot dem som befattar sig med stulna varor går det att även stävja stölderna. En åtgärd som därvid bör vidtas för att motarbeta de professionella stöldligorna är att kraftigt begränsa deras möjligheter att frakta ut stöldgodset ur landet. För detta krävs att Tullverket ges i uppdrag att ytterligare intensifiera sitt arbete mot organiserad brottslighet. Tullverket bör också få ökade befogenheter att stoppa och kvarhålla gods och personer i väntan på överlämnande till polis. Den möjlighet till kvarhållande som finns i dag är för restriktiv. En utredning som svarar mot detta bör skyndsamt genomföras. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:256).

I samband med behandlingen av regeringens proposition 2019/20:169 Utvidgad förundersökningsrätt för Tullverket föreslog utskottet ett tillkännagivande om att ytterligare stärka Tullverkets brottsbekämpande verksamhet (2020/21:JuU2 s. 5 f.). Utskottet anförde då följande.

Den föreslagna utvidgningen av Tullverkets förundersökningsrätt är ett steg i rätt riktning, men enligt utskottets uppfattning måste Tullverkets brottsbekämpande verksamhet förstärkas ytterligare. Inte minst måste Tullverket ges bättre möjligheter att förhindra att stöldgods förs ut ur

landet. Detta skulle vara en effektiv åtgärd för att motarbeta de utländska stöldligor som begår brott i Sverige. Tullverket bör därför ges befogenhet att stoppa och beslagta misstänkt stöldgods vid gränsen. Sådana ökade befogenheter har efterfrågats av såväl Tullverket självt som Polismyndigheten och Kustbevakningen. Som framgår har riksdagen också tidigare gjort ett tillkännagivande till regeringen om att skyndsamt utreda en ökad befogenhet för Tullverket att stoppa och kvarhålla gods i väntan på överlämnande till polis. Det är enligt utskottets mening angeläget att en utökad befogenhet för Tullverket att stoppa och beslagta misstänkt stöldgods vid gränsen kommer på plats så snart som möjligt.

Dessutom bör Tullverkets brottsbekämpande uppdrag stärkas. Utöver de akuta behoven pekar mycket på att Tullverket framöver kommer att behöva ett antal ytterligare verktyg för att bekämpa den brottslighet som blivit alltmer internationell. Det bör därför göras en samlad översyn av myndighetens möjligheter att bekämpa brott. I detta sammanhang bör även samarbetet med andra myndigheter, t.ex. Polismyndigheten och Skatteverket, analyseras. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:12).

Regeringens redovisning av behandlingen av riksdagens tillkännagivanden

I propositionen anför regeringen att man med anledning av riksdagens tillkännagivanden har tagit fram departementspromemorian Ändringar i smugglingslagen – Tullverket ges en utökad möjlighet att ingripa mot brott. Regeringen har, som anförts ovan, även beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att genomföra en samlad översyn av reglerna om Tullverkets befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten. Syftet med översynen är att skapa en överskådlig, ändamålsenlig och enhetlig reglering av Tullverkets befogenheter. En sådan reglering skulle ge bättre förutsättningar för Tullverket att utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt. Uppdraget ska redovisas senast den 16 maj 2022.

Genom de förslag som lämnas i propositionen och genom tillsättandet av den ovan nämnda utredningen anser regeringen att tillkännagivandet om att ytterligare stärka Tullverkets brottsbekämpande verksamhet (bet. 2020/21:JuU2 punkt 2, rskr. 2020/21: 12) har tillgodosetts och därmed är slutbehandlat. När det gäller det andra tillkännagivandet om Tullverkets brottsbekämpande verksamhet (bet. 2019/20:JuU25 punkt 54, rskr. 2019/20:257) anser regeringen att tillkännagivandet är delvis tillgodosett genom de förslag som lämnas i propositionen. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Det är utskottets uppfattning att Tullverkets brottsbekämpande verksamhet är av stor vikt. Genom de förslag som regeringen nu lägger fram ges tulltjänstemän en utökad möjlighet att ingripa vid misstanke om brott som

Tullverket inte har befogenhet att utreda. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

Utskottet har inte något att invända mot den redovisning som regeringen lämnar i propositionen av beredningen av utskottets tidigare tillkännagivanden.

Som framgår av propositionen står inresande brottsnätverk från olika delar av i första hand Europa för en stor del av tillgreppsbrottsligheten i Sverige. Genom de lagförslag som regeringen nu lämnar ges Tullverkets tjänstemän dock endast rätt att ingripa i samband med tullkontroller. Detta innebär t.ex. att de utökade befogenheter som lagförslaget innebär bara får effekt i de situationer då Tullverket i sina ordinarie kontroller stöter på misstänkt stöldgods. Regeringens grundläggande ståndpunkt att det främst är Polismyndighetens och åklagarväsendets ansvar att bekämpa brott är rimlig. Emellertid finns situationer där andra myndigheter och i detta fall Tullverket är bättre lämpade att utföra vissa brottsbekämpande uppgifter. Det förhållandet att Polismyndigheten och åklagarväsendet sedan övertar ansvaret bör inte hindra att Tullverket bedriver brottsbekämpande arbete. Den omständigheten att Tullverkets tjänstemän finns på plats vid landets gränser bör utnyttjas fullt ut. Utskottet anser sammantaget att de förslag som regeringen lämnar i propositionen är bra men otillräckliga för att komma tillrätta med den gränsöverskridande brottsligheten. Riksdagen har riktat ett antal tillkännagivanden till regeringen bl.a. om att stärka Tullverkets brottsbekämpande verksamhet och att göra en översyn av myndighetens möjligheter att bekämpa brott. Utskottet anser att det finns skäl för riksdagen att rikta ett nytt tillkännagivande till regeringen om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag om en ny samlad lagstiftning som ger Tullverket större befogenheter att bekämpa brott. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2020/21:4081 (M) yrkande 1, 2020/21:4079 (SD) yrkande 1 och 2020/21:4080 (L) yrkande 1.

Utskottet konstaterar vidare att regeringens förslag inte innehåller några utökade möjligheter för Tullverket att genomföra kontroller. Tullverkets verksamhet är främst inriktad på införselkontroller snarare än på utförselkontroller. Utskottet anser visserligen att det är ett viktigt arbete att förhindra införsel av narkotika och vapen samt att förhindra människosmuggling. Kontroller av införsel bör emellertid inte hindra att även utförsel av bl.a. stöldgods kontrolleras i erforderlig utsträckning. Tullverket bör därför få ett utvidgat uppdrag att göra kontroller utförsel av varor. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2020/21:4078 (KD) yrkande 4 och 2020:4079 (SD) yrkande 3.

Utskottet anser dessutom man bör överväga att göra utförsel av stöldgods ur landet till ett brott enligt smugglingslagen. I sammanhanget bör även övervägas om stöld- och hälerigods ska ingå den uppräknade av varor som Tullverket ska kontrollera enligt lagen (1996:701) om Tullverkets

befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. Frågan behöver analyseras med noggrant beaktande av våra åtaganden som medlem i EU. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2020/21:4078 (KD) yrkande 3 och 2020/21:4080 (L) yrkande 3.

När det gäller frågan om en tulltjänstemännen ska ha en skyldighet att ingripa mot brott, inte bara en möjlighet att göra så gör utskottet ingen annan bedömning än regeringen och avstyrker därmed motion 2020/21:4078 (KD) yrkande 1.

Som framgår ovan har regeringen tillsatt utredningen En samlad lagstiftning om Tullverkets befogenheter (dir. 2021:28). I utredningens uppdrag ingår bl.a. att redogöra för och analysera Tullverkets befintliga befogenheter och överväga om myndigheten bör ges ytterligare befogenheter samt, i så fall, föreslå sådana. Mot denna bakgrund saknas det enligt utskottet anledning för riksdagen att nu göra några sådana tillkännagivanden om utökade befogenheter för tulltjänstemän som efterfrågas i motionerna 2020/21:4079 (SD) yrkande 2 och motion 2020/21:3307 (KD) yrkande 44. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Utskottet har som framgått ovan föreslagit ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag om en ny samlad lagstiftning som ger Tullverket större befogenheter att bekämpa brott. Utskottet har också föreslagit tillkännagivanden om att Tullverket ska få ett utökat uppdrag att utföra kontroller av utförsel samt att utförsel av stöldgods ska utgöra ett brott enligt smugglingslagen. Mot denna bakgrund saknas det enligt utskottet skäl för de ytterligare initiativ om åtgärder mot utförsel av stöldgods som begärs i motionerna 2020/21:4081 (M) yrkande 2, 2020/21:4078 (KD) yrkande 2 och 2020/21:4080 (L) yrkande 2. Utskottet avstyrker därmed motionsyrkandena.

I motion 2020/21:4079 (SD) yrkande 4 begärs att regeringen inom ramen för en utredning om en utvidgning av Tullverkets uppgifter även ska göra en bedömning utifrån en utförlig konsekvensanalys av myndighetens behov av ökade resurser. Utskottet konstaterar att det av kommittéförordningen (1998:1474) framgår att om ett betänkande innehåller förslag till nya eller ändrade regler, ska förslagets kostnadsmässiga och andra konsekvenser anges i betänkandet (15 a §). Utskottet ser inte skäl att ställa sig bakom motionsyrkandet och avstyrker det därför.

Reservationer

1. En ny samlad lagstiftning om Tullverkets befogenheter, punkt 2 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Rasmus Ling (MP) och Gustaf Lantz (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1,

2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1 och

2020/21:4081 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Regeringen har den 29 april 2021 tillsatt utredningen En samlad lagstiftning om Tullverkets befogenheter. I utredningens uppdrag ingår att redogöra för och analysera Tullverkets befintliga befogenheter och överväga om myndigheten bör ges ytterligare befogenheter samt att i så fall föreslå sådana. Utredaren ska också föreslå en ny sammanhållen författningsreglering som innehåller de bestämmelser som bedöms nödvändiga och lämpliga för att reglera Tullverkets befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten. Uppdraget ska redovisas senast den 16 maj 2022. Vi vill inte föregripa den beredning som pågår och vill därför inte ställa oss bakom det tillkännagivande som motionärerna efterfrågar.

2. Skyldighet att ingripa vid misstanke om brott, punkt 3 (SD, C, KD)

av Andreas Carlson (KD), Adam Marttinen (SD), Johan Hedin (C), Katja Nyberg (SD), Bo Broman (SD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens förslag innehåller flera luckor som måste täppas till. En tulltjänsteman ska enligt förslaget kunna ingripa vid misstanke om brott som inte Tullverket har självständig befogenhet att ingripa mot. Detta är en alldeles för svag skrivning. Tullverket måste ha en skyldighet att ingripa vid misstanke om brott, precis som polisen.

3. Tulltjänstemännens befogenheter, punkt 4 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Bo Broman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2 och
bifaller delvis motion

2020/21:3307 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 44.

Ställningstagande

Om Tullverket får ett utökat brottsbekämpande uppdrag krävs även att tulltjänstemäns befogenheter i samband med ingripanden ses över. Regeringen berör detta i korthet gällande den nu föreslagna ändringen, men ytterligare åtgärder krävs i samband med att uppdraget utvidgas. Även frågan om tulltjänstemäns bevapning bör omfattas i en sådan utredning, då nuvarande möjlighet enligt 20 § förordningen (2016:1332) med instruktion för Tullverket måste anses för snäv givet de situationer som tulltjänstemännen kan antas verka i och utsättas för.

4. Tulltjänstemännens befogenheter, punkt 4 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3307 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 44 och
bifaller delvis motion

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi menar att Tullverket bör få ett tydligare uppdrag att kontrollera, stoppa och kvarhålla (frihetsberöva) personer vid gränsen. Mest konkret innebär det att Tullverket ska kontrollera pass eller andra inresedokument i högre utsträckning än i dag. Tullverkets skarpare befogenheter att frihetsberöva kommer att ge myndigheten bättre möjligheter att kontrollera in- och utflöden av varor och personer till landet.

5. Tullverkets uppdrag, punkt 5 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Rasmus Ling (MP) och Gustaf Lantz (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4 och

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Utskottet har ställt sig bakom regeringens förslag att en tulltjänsteman i samband med en tullkontroll ska kunna ingripa vid misstanke om brott som Tullverket inte har självständig befogenhet att ingripa mot. Regeringen har också tillsatt en utredning som bl.a. ska analysera om Tullverket ska ges ytterligare befogenheter. Mot denna bakgrund saknas det enligt vår mening anledning för riksdagen att nu ta initiativ till en ändring av Tullverkets uppdrag.

6. Åtgärder mot utförsel av stöldgods, punkt 6 (M, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Johan Pehrson (L) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2,

2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 2 och

2020/21:4081 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Tullverket bör ges ökade befogenheter att söka efter stöldgods som är på väg att föras ut ur landet. En översyn av regelverket behöver därför göras för att stärka Tullverkets ansvar och därmed också skyldighet att agera vid misstanke om att stöldgods förs ut ur landet.

7. Införande av utförsel av stöldgods som brott enligt smugglingslagen, punkt 7 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Rasmus Ling (MP) och Gustaf Lantz (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3 och

2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Som framgått ovan har ett flertal åtgärder vidtagits för att stärka Tullverkets arbete när det gäller arbetet mot utförsel av stöldgods. Utskottet har också ställt sig bakom regeringens förslag om att en tulltjänsteman i samband med en tullkontroll ska kunna ingripa vid misstanke om brott som Tullverket inte har självständig befogenhet att ingripa mot. Detta ger Tullverket bättre förutsättningar att ingripa mot utförsel av stöldgods. Vi anser däremot inte att det framkommit någon omständighet som ger riksdagen anledning att ställa sig bakom motionsyrkanden om att utförsel av stöldgods bör utgöra ett brott enligt smugglingslagen på det sätt som motionärerna efterfrågar.

8. Tullverkets resurser, punkt 8 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Bo Broman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Givet att Tullverkets ansvarsområde bör utvidgas krävs också utökade resurser för att genomföra detta. Regeringen bör således inom ramen för en utredning om utvidgning av Tullverkets uppgifter även göra en utförlig ekonomisk konsekvensanalys.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:192 Tullverket ges en utökad möjlighet att ingripa mot brott:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott.

Följdmotionerna

2020/21:4078 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tulltjänstemäns skyldighet att ingripa mot brott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Tullverkets befogenheter att självständigt kontrollera efter stöld- och hälerigods och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stöld- och hälerigods ska ingå i smugglingslagen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Tullverkets uppdrag att kontrollera utförsel av varor och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4079 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade möjligheter att ingripa mot brott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tulltjänstemäns befogenheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad uppdrag om utförsel av stöldgods och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade resurser till Tullverket och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4080 av Johan Pehrson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en tulltjänstemans befogenhet att ingripa mot brott inte ska vara begränsad till situationer i samband med en tullkontroll och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en lagöversyn för att stärka Tullverkets ansvar, och inte bara möjlighet, att agera vid misstanke om att stöldgods är på väg ut ur landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det till ett självständigt smugglingsbrott att föra stulet gods över gränsen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4081 av Johan Forssell m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag om en ny och samlad lagstiftning som ger Tullverket större befogenheter att bekämpa brott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att ge tullen ökade befogenheter att utföra utförelsekontroller i syfte att söka efter stöldgods och tillkännager detta för regeringen.

Motion från allmänna motionstiden 2020/21*2020/21:3307 av Andreas Carlson m.fl. (KD):*

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Tullverket ska få kvarhålla misstänkta och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2000:1225) om straff för smuggling

dels att 23 och 27 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 21 § ska lyda ”Gripande och användning av fängsel”,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 1 a, 21 a–21 c och 37–40 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

I 37–39 §§ finns särskilda bestämmelser om rätten för en tjänsteman vid Tullverket att i vissa fall även ingripa mot brott som inte omfattas av Tullverkets befogenhet att inleda förundersökning.

21 a §

Protokoll ska föras över gripanden som görs enligt 21 §. Av protokollet ska det framgå

- 1. vem som har fattat beslutet,*
- 2. grunden för beslutet och tidpunkten när det har fattats,*
- 3. vem eller vilka som har deltagit i ingripandet,*
- 4. vem eller vilka som ingripandet har riktat sig mot,*
- 5. tiden för ingripandet, och*
- 6. vad som i övrigt har förekommit vid ingripandet.*

Ansvarig för att protokollet upprättas är, i fråga om uppgifter som avses i första stycket 1 och 2, den som har fattat beslutet och i övrigt den som har varit ansvarig chef vid ingripandet.

21 b §

En tjänsteman vid Tullverket som enligt denna eller någon annan lag omhändertar någon eller på annat sätt inskränker någons rörelsefrihet får belägga honom eller henne med fängsel

1. om han eller hon uppträder våldsamt och det är nödvändigt med hänsyn till hans eller hennes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa, eller

2. vid förflyttning inom en förvaringslokal och vid transport eller någon annan vistelse utanför en sådan lokal, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl.

21 c §

Användning av fängsel enligt 21 b § ska antecknas i ett protokoll. Protokollet ska innehålla uppgift om

- 1. fängslets art,*
- 2. tiden när fängslet sattes på och när det togs bort, och*
- 3. skälen till åtgärden.*

Ansvarig för att protokollet upprättas är den som har fattat beslutet.

23 §

Beslagtagen egendom *skall* förvaras av Tullverket, om inte annat är föreskrivet eller åklagaren bestämmer något annat.

Beslagtagen egendom *ska* förvaras av Tullverket, om inte annat är föreskrivet eller åklagaren bestämmer något annat.

Egendom som har beslagtogs med stöd av 39 § ska förvaras av Polismyndigheten när den myndigheten har övertagit ärendet.

27 §¹

En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen har i fråga om brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket samma befogenhet som en polisman att

1. enligt 28 kap. 13 § rättegångsbalken besluta om kroppsvisitation och kroppsbesiktning utan förordnande enligt 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken, och

¹ Senaste lydelse 2020:901.

2. enligt 28 kap. 13 a § rättegångsbalken

a) hålla kvar den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas, och

b) ta med den som ska kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas till den plats där åtgärden ska genomföras.

Om det finns anledning att anta att en person, som i omedelbart samband med inresa till eller utresa från landet uppehåller sig i trakterna invid Sveriges landgräns eller kuster eller i närheten av eller inom en flygplats eller något annat område som har direkt förbindelse med utlandet, har med sig egendom som kan tas i beslag på grund av brott enligt denna lag eller sådana brott mot narkotikastrafflagen (1968:64), vapenlagen (1996:67) eller lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor som avses i 12 § tredje stycket, får kroppsvisitation, ytlig kroppsbesiktning eller urinprovstagning utföras på honom eller henne. På den som är under femton år får ytlig kroppsbesiktning utföras endast om det finns särskilda skäl. Ingen får hållas kvar för urinprovstagning. Åtgärder enligt detta stycke får beslutas av en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen. En sådan tjänsteman får besluta om åtgärden utan förordnande enligt 28 kap. 4 och 13 §§ rättegångsbalken.

En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen som ingriper mot någon med stöd av denna lag får i anslutning till ingripandet i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl

1. ta hand om vapen eller andra farliga föremål medan ingripandet pågår, och

2. kroppsvisitera personen för att sådana föremål ska kunna tas om hand.

En tjänsteman vid Tullverket som griper någon med stöd av denna lag får i anslutning till gripandet i den utsträckning som är nödvändig även kroppsvisitera personen för att fastställa hans eller hennes identitet.

37 §

I samband med en kontroll enligt tullagen (2016:253) eller lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen får en tjänsteman vid Tullverket innan en förundersökning har inletts också ingripa mot ett brott som inte omfattas av Tullverkets befogenhet att inleda förundersökning, om Tullverket före ingripandet i det enskilda fallet har gjort en förfrågan om det hos Polismyndigheten och den myndigheten har godkänt att ingripandet görs.

38 §

Vid ett ingripande enligt 37 § får befogenheterna i 20 och 20 a §§ utövas.

Åtgärder som vidtagits enligt första stycket ska genast rapporteras till Polismyndigheten.

39 §

Ett ingripande enligt 37 § får ske utan ett godkännande från Polismyndigheten om godkännandet inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet. Vid ett sådant ingripande får befogenheterna om gripande och beslag i 21 § och 22 § första stycket utövas.

Ett gripande eller beslag enligt första stycket ska genast rapporteras till Polismyndigheten.

40 §

Om en förundersökning har inletts av Polismyndigheten efter en förfrågan enligt 37 § eller efter rapportering enligt 39 §, eller om en förundersökning redan har inletts när en sådan förfrågan eller rapportering görs, får en undersökningsledare vid Polismyndigheten eller en åklagare anlita biträde av Tullverket för åtgärder på eller i anslutning till platsen för Tullverkets ingripande.

Undersökningsledaren får också ge i uppdrag åt en tjänsteman vid Tullverket att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt.

Om förundersökningen leds av en åklagare är Tullverket och en tjänsteman vid Tullverket skyldiga att lämna det biträde som begärs enligt första eller andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8§¹

Den som drabbas av en personskada eller en sakskada genom våld som utövas med stöd av 10 §, 10 a § eller 29 § första stycket första eller femte meningen polislagen (1984:387), 2 kap. 17 § utsokningsbalken, 4 kap. 2 och 16 §§ tullagen (2016:253) eller 2 kap. 4 eller 6 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) har rätt till ersättning, om den skadelidande inte har betett sig på ett sådant sätt att det varit påkallat att använda våld mot hans eller hennes person eller egendom.

Den som drabbas av en personskada eller en sakskada genom våld som utövas med stöd av 10 §, 10 a § eller 29 § första stycket första eller femte meningen polislagen (1984:387), 2 kap. 17 § utsokningsbalken, 4 kap. 2 och 16 §§ tullagen (2016:253), 21 b § lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 kap. 4 eller 6 § eller 6 kap. 2 § kustbevakningslagen (2019:32) har rätt till ersättning, om den skadelidande inte har betett sig på ett sådant sätt att det varit påkallat att använda våld mot hans eller hennes person eller egendom.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

¹ Senaste lydelse 2019:549.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

dels att 3 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §¹

Bestämmelserna om förundersökning i 3 § ska även tillämpas om det i samband med att Tullverket vidtar åtgärder mot ett brott som avses i 1 § finns anledning att anta att något av följande brott har begåtts:

1. innehav eller bruk av narkotika enligt 1 § första stycket 6 eller 2 § narkotikastrafflagen (1968:64),

2. dopningsbrott enligt 3 § och 2 § 6 lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller

3. innehav av hälsofarliga varor enligt 4 § och 3 § första stycket 7 lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Utan att det inskränker åklagares åtalsrätt får särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket

1. föra talan i mål om brott enligt första stycket, om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte föranleder någon annan påföljd, och

2. fatta beslut enligt 3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

Bestämmelserna i 4–8 §§ gäller även i fråga om Tullverket och tjänstemän vid Tullverket om det finns anledning att anta att ett brott som anges i denna paragraf har begåtts och misstanken har uppkommit i samband med att Tullverket vidtar åtgärder mot ett brott som avses i 1 §.

5 a §

Protokoll ska föras över gripanden enligt 5 § som görs av en tjänsteman vid Tullverket. Av protokollet ska det framgå

1. vem som har fattat beslutet,

2. grunden för beslutet och tidpunkten när det har fattats,

¹Senaste lydelse 2020:836.

3. vem eller vilka som har deltagit i ingripandet,

4. vem eller vilka som ingripandet har riktat sig mot,

5. tiden för ingripandet, och

6. vad som i övrigt har förekommit vid ingripandet.

Ansvarig för att protokollet upprättas är, i fråga om uppgifter som avses i första stycket 1 och 2, den som har fattat beslutet och i övrigt den som har varit ansvarig chef vid ingripandet.

En skyldighet för en kustbevakningstjänsteman att föra protokoll över gripande finns i 2 kap. 7 § kustbevakningslagen (2019:32).

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.